

stavljanju teženj po obveščanju javnosti, raziskovanju koruptivnih dejanj in iskanju resnice ter poudarjanju težavnosti poklica in žrtvovanj, potrebnih za njegovo opravljanje.

Jontes se v petem poglavju skozi analizo devetih visokošolskih novinarskih učbenikov in utemeljitev sodobnih novinarskih nagrad Društva novinarjev Slovenije in Sklada Josipa Jurčiča spopada še z eno »nodalno točko« novinarske avtoritete – profesionalizacijo. Učbenikom očita nezgodovinskost, neproblematično obravnavanje procesov profesionalizacije, individualiziranje in psihologiziranje novinarjev ter idealiziranje objektivnosti. Podobno, trdi Jontes, tudi novinarske nagrade novinarstvo obravnavajo predvsem v okviru profesionalizma. V analizi obrazložitev nagrad kritično obdeluje metaforo ogledala, pripisan čut za novice, mit o velikem reporterju, ideal služenja javnosti, novinarsko vlogo varuha človekovih pravic ter razlikovanje med »resnim« in »rumenim« tiskom. Poglavje razstavlja procese profesionalizacije, ki vzpostavljajo in ohranjajo novinarje kot privilegirane posredovalce realnosti, in implicira, da bi morebitna deprofesionalizacija lahko prispevala k ponovni vzpostavitvi ustvarjalne in intelektualne avtonomije novinarjev.

V sklepnem delu Jontes na treh straneh in pol preleti glavne ugotovitve monografije in pravi, da bo za »uspešno prihodnost« novinarstva pomembna »prilagojena novinarska kultura, ki bo namesto zgolj zaverovanosti v svoje ideale sposobna nasloviti izzive spreminjajočega tehnološkega in tudi ekonomskega okolja« (str. 132). Dlje v svojem razmišljanju žal ne gre. Kljub nekaterim izpostavljenim pomanjkljivostim monografije, ki izhajajo iz tega, da se novinarski objektivnosti posveča predvsem po diskurzivnem prelomu pred dvema desetletjema, je delo *Novinarstvo kot kultura: miti in vrednote* pomemben prispevek k akademskemu in tudi siceršnjemu premišljevanju o novinarstvu, saj s poglobljenim teoretskim razglabljanjem in preglednimi empiričnimi izsledki predstavlja uporabno orodje, ki nam lahko pomaga, kot bi zapisal Michael Schudson, da v tisku ne vidimo Supermana, če je v resnici Clark Kent.

Valter Cvijić

Taja Kramberger in Drago Braco Rotar: Misliti družbo, ki (se) sama ne misli. Ljubljana: Založba Sophia, 2010. 244 strani, (ISBN 978-961-6768-25-2), 19,80 evra

Avtorja, ki ju poznamo po njuni intelektualni produktivnosti (in pogumu), v knjigi *Misliti družbo, ki (se) sama ne misli* nudi sofisticirano delo kritične produkcije, ki jo premoreta sodobno družboslovje in humanistika. Delo ne vztraja pri nekakšni paradigmi zunanosti, nevtralnosti in indiferentnosti, temveč je namenjeno deviantni »politični živali«, ki produkcijo vedenja razume kot inherentno povezano s konkretnim političnim interveniranjem.

V kolaborativnem pisanju avtorja najprej poudarita pomen razločitve med *memorijo* in *zgodovino* kot različnima odnosoma do preteklosti, ki ju je nujno natančno razločiti in definirati. Politična formulacija, ki izhaja iz izmenljive rabe in pomanjkanja raziskovalno-analitične dimenzije in ki bi se lahko uprla ideološkemu ukrivljanju in tehnologijam oblasti, prevaja to konceptualno zmedo v projekte nacionalističnega in etničnega homogeniziranja ter šovinizma. Za avtorja je kolektivna memorija »vselej bila in ostaja pomemben zastavek v boju posamičnih družbenih skupin za oblast; polastiti se memorije kolektiva pomeni vzpostaviti nadzor nad selekcijskimi mehanizmi memorije in regulirati pozabo« (str. 14). Medtem ko se memorija vzpostavlja prek notranje demarkacije in rigidnosti meja (tako memorije kot pozabe), zgodovina funkcionira prek transgresije teh meja, saj je ne zanima produkcija homogenosti in podobnosti, temveč pojav disjunktur, tenzij, razlik in nasprotij, ki vselej perforirajo imaginarne meje poe-

notenega, teritorializiranega kolektivnega obstoja. Misijo zgodovinopisja avtorja razumeta kot obstoj množstva zgodovinopisnih režimov, ki predelujejo in razčlenjujejo notranjo organizacijo kolektivnih memorij, in ne kot hegemonsko podreitev zgodovine sleherni politični oblasti – proti služabniški zgodovini in onkraj nje. Taja Kramberger to zastavitev odnosa do preteklosti prikaže na primeru španske državljanske vojne in pojava internacionalne mreže, ki se je vključila v protifašistični boj na eksperimentalnem ozemlju evropskega nacifašizma v Španiji. Krambergerjeva tu najprej pokrije zgodovinske vidike fašističnega vojaškega udara kot osrednjega živčevja protirevolucije oziroma konsolidiranega napada reakcionarnih razredov na drugo republiko, nato pa nadaljuje z analizo Pariza kot posebnega tranzicijskega prostora oziroma posvečenega republikanskega kraja memorije v organizaciji internacionalne antifašistične mobilizacije; Pariza kot prostora srečevanja sil pod skupnim imenovalcem protifašizma, prostora rekrutacije, financiranja, agitiranja in internacionalizacije španskega scenarija. Obenem avtorica odpira diverzen »katalog« krajev memorije slovenskih republikancev, ki so odhajali v Španijo. Te kraje memorije označuje za ostanke bojev ali, drugače rečeno, kot konstitutivne elemente zgodovine: »Rekonstruiranje teh krajev memorije v redu zgodovine oziroma zgodovinopisja pomeni analitično rekonstrukcijo nekega arhiva skupaj z njegovimi vrednotami, socialnimi identitetami in mentalnimi preokupacijami« (str. 105). Sicer gost opis avtorica sklene z nenavadno kratko in površno politično dedukcijo. V želji, da bi se izognila »objektivistični« zgodovini španske državljanske vojne, avtorica španski scenarij grobo podredi dvema nasprotnima unitarnima totalitetama, republikancem in fašistom, ter pri tem popolnoma izpusti notranje tenzije in boje za hegemonijo, ki so obstajali v času vojne na republikanski strani in ki so bili na samem koncu tudi destruktivni v boju proti fašističnemu udaru. Samega pojava nasilja med državljansko vojno ni mogoče preprosto simetrično izmeriti, temveč ga je treba kvalitativno razdelati z razrednega vidika.

V delu ne gre izpustiti še ene ključne dimenzije: kritike neoliberalizma oziroma – po Bourdieuju in Wacquantu – »nove planetarne vulgate«, s katero se v knjigi pogosto srečujemo. Seveda za to pervazivnost kritike v delu obstajajo razlogi, ki izhajajo tako iz splošnejše analize družbene situacije kot subjektivne izkušnje discipliniranja kritične, »odklopske« produkcije vedenja in avtonomne politične prakse v lokalnem akademskem prostoru. Tu je koncept v glavnem povezan z lokalizirano kritiko posameznikov in institucionalnih okolij, ki jih avtorja označujeta kot nosilce degeneracije intelektualnega okolja in povsem ekonomistične in protiintelektualistično naravnane subjekte, ki prispevajo k dekompoziciji univerze kot avtonomnega polja mišljenja ter dušitelje intelektualne in raziskovalne dialektike, odprte za kritično produkcijo vedenja, ter nenazadnje kot prostora, ki se zaveda posledic spoznanj za družbeno življenje. Želja po reku-peraciji avtonomije znanstvenega polja in univerze se zdi mestoma povsem upravičena, vendar pa je tudi povsem nekritična. Podoba družbeno odgovorne znanosti in intelektualca, ki v samoti ali v omejenem krogu sebi podobnih producira oblike vedenja in kategorično diskvalificira tiste zunaj »epistemičnega praga disciplin«, je nezmožna prepoznati hierarhije, segmentacijo in odtujitev, ki jo producira ne le neoliberalni fetiš zasebnega kot nekaj, kar naposled vdira tudi na univerze, temveč tudi tisto, kar upravlja država, torej javno. Sama usmeritev v klasične kritike neoliberalizma kot nekakšno izključno nasilje nad javnim v prid zasebne akumulacije namreč ni zmožna prepoznati mutacij, ki se dogajajo ne zaradi izginjanja javnega, temveč zaradi prekrivanja ter nerazločljivosti med javnim in zasebnim. Takšna kritika je ključna za razumevanje dinamik onkraj toge dihotomije, ki se v delu pogosto predvideva.

Krambergerjeva, sledeč sociologu Danilu Martuccelliju, ki je antagonizme v globalnih procesih in dinamike razmerij moči klasificiral kot antagonizme tekmovalnih, protežiranih, prekarnih in izključenih, tako zapiše, da se naposled ti antagonizmi materializirajo tudi znotraj univerzitetnega polja: »Vse štiri družbene skupine so si v sodobnem svetu, potopljenem v neoliberalno vizijo sveta, našle svoje mesto tudi na univerzi, ki je pred vdorom neoliberalizma veljala za relativno avtonomen družbeni sektor, in s tem prispevajo k oblikovanju nove logike

delovanja disciplinskih polj in akademske hierarhizacije znotraj univerzitetnega polja» (str. 140). Kritika neoliberalizma, ki mestoma deluje zgolj še kot nekakšna psovka, je tudi ena najšibkejših točk dela. Medkulturnost in multikulturnost, denimo, avtorica umesti v kontekst globalnega neoliberalizma. In kateri so atributi, ki jih pripiše neoliberalizmu? »Zgodovinopisno družbeno polje ni zunaj te nove divizije, če jo je v Sloveniji sploh zaznalo; strukturna sorodnost med ideologijama nacionalizma in neoliberalizma (verojansko raven, naturalizacija ideoloških posegov, hierarhična struktura, izkoriščevalska razmerja, izključevalnost idr.) je marsikje povzročila to, da so agensi na položajih le zamenjali ideološko ogrinjalo in slovar in se hitro prilagodili novim razmeram« (str. 140). Z antropološkega vidika ima neoliberalizem seveda veliko opraviti s pojavom nekakšnih teoloških momentov in konstrukcijo oziroma reprodukcijo specifičnih družbenih imaginarijev, kar so nam izjemno učinkovito in inovativno prikazale številne etnografije zadnjih letih. Vseeno pa je diskvalifikacija zgornje deskripcije potrebna, saj posplošeni atributi sovpadajo s splošno naravo kapitalistične produkcije in etično sodbo, ki jo poznamo že od Marxa naprej, vsekakor pa ne z unikatnimi tehnologijami oblasti, značilnimi za neoliberalno protirevolucijo zadnjih tridesetih let.

Delo *Misliti družbo, ki (se) sama ne misli* je primarno delo *parrhesie* – neustrašnega govora – kot diskurzivne modalitete, ki v pravem pomenu tvega in pogumno producira resnice iz margine. Spekter neustrašnega govora animira večino dela, kar avtorja poudarita že v uvodu – njun namen je preseganje navidezne ritualne spodobnosti, ki zakriva dejanska razmerja moči in procese hierarhiziranja. Ustvarjanje intelektualno produktivnih razmer, sledeč avtorjema, terja naslavljanje nestrinjanj na naslovnike, ki »so jih napuh, lov na korist in nadutost napotili v znanstveno polje, kjer ne bi smeli biti« (xiv). Neustrašni govor najpogosteje pomeni tveganje, saj je antagonističen institucijam, ki vzpostavljajo prakse discipliniranja in kaznujejo neusmiljenost kritike. Neznosnost avtoritarnosti in nepravilnosti pa ne pomeni nujno aktiviranja žalosti kot ključnega mehanizma političnega delovanja. Avtorja tu navdihuje Foucault, ki v svojem *Uvodu v nefašistično življenje* (Foucault v Deleuze in Guattari 2004: xiii–xvi) zavrača žalost in zatekanje v reprezentacije kot modaliteto militantnosti.

Referenca

Deleuze, Gilles, in Guattari, Felix (1984/2004): *Anti-Oedipus*. London: Continuum International Publishing Group.

Mihael Topolovec

Roman Kuhar: Intimno državljanstvo.

Ljubljana: ŠKUC, zbirka Lambda, 2010.

233 strani, (ISBN 978-961-6751-36-0), 18 evrov

Vpliv institucionalne politike in njenih družbenih podaljškov v obliki norm, vrednot in načinov izključevanja na izraze »vsakdanjega« življenja, ki se na najbolj poglobljeni ravni dotikajo intimnih izbir, identitetnih pripadnosti, teles in seksualnosti, je poglavitna tema številnih znanstvenih razprav že vsaj od pojava feminizma dalje. Ugotovitev, da je osebno politično pa kljub temu na ravni prevladujočih političnih praks, še vedno ostaja prezrto dejstvo, ki se v luči sodobnih zahtev po političnem priznanju s strani marginaliziranih skupin zdi kot popolnoma nov pojav. *Intimno državljanstvo*, delo avtorja Romana Kuharja, ki državljanstvo kot splošno kategorijo pripadanja določeni politični skupnosti postavlja v okvir politik gejevskih in lezbič-